

Cây Cầu

Trong Điệu Hò Nam Bộ

THANH TOÀN *sưu tầm*

Ca dao, dân ca là giai điệu đời sống tình cảm của người Việt Nam. Lấy cảnh ngụ tình là phương thức phô diễn nhiều nhất của ca dao dân ta. Ở Nam Bộ, tới đâu ta cũng gặp cảnh dòng nước mênh mang, sông rạch chằng chịt chia xẻ các miệt vườn, đem phù sa tắm mát cho cây trái. Ở mảnh đất giàu hoa quả và trí dũng này, tới đâu ta cũng gặp những điệu hò, điệu lý, tới đâu ta cũng gặp những cây cầu, từ “cầu tre lắt léo gập ghềnh khó đi” tới “cầu ván đóng đanh”, rồi cầu xi măng, cầu sắt... Đã từ lâu, cây cầu là sợi dây tình cảm xóa đi sự xa cách giữa nhà “bàu” nhà “qua”, giữa “mình” và “ta”. Và nơi đây đã sản sinh biết bao câu ca dao, dân ca mang hình bóng cây cầu theo các điệu hò Cần Thơ, Đồng Tháp, Bạc Liêu, Kiên Giang, Cà Mau. Hãy nghe lời một người mẹ ru con:

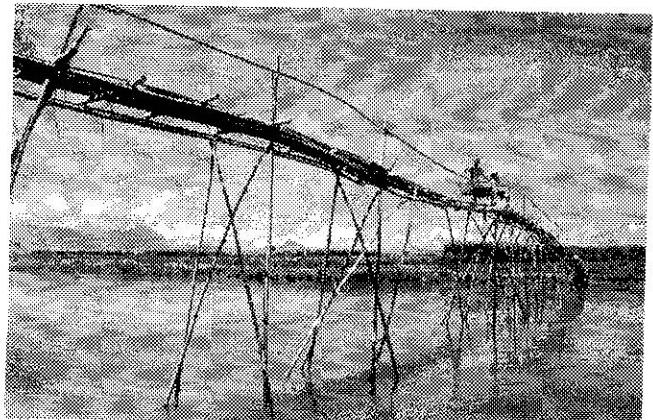
Ví dầu cầu ván đóng đinh
Cầu tre lắt léo gập ghềnh khó đi
Nhưng người mẹ dặn con:

Khó đi mẹ dắt con đi,
Con đi trường học, mẹ đi trường đời

Hoặc: Mượn ly uống rượu,/ mượn đòn đánh chơi, thì ta chẳng còn thấy cái khó, cái khổ đâu nữa mà chỉ thấy cái chí, cái tình, cái vui. Đó chỉ là “ví dầu” thôi, chứ thực ra chả có cầu nào ngăn được lòng người. Cũng vì chiếc cầu tre “lắt léo”, mà chàng trai bộc lộ một nỗi lo:

Cầu tre lắt léo, anh thắt theo ruột gan
Sợ em đi chưa quen đàng
Rủi em có mệnh hệ, lỡ làng duyên anh
(hò Cần Thơ)

Cầu tre đã yếu, đã khó đi, còn những cầu ván mỏng, ván yếu, ván oằn thì sao? Ta hãy lắng nghe ước mơ của một cô gái:

Anh về xe ván cho dầm
Bắc cầu sông cái cho thày mẹ sang
Các cô gái đôi khi mượn cớ cầu chênh vênh
để được gọi người yêu dắt qua:

Cầu cao, ván yếu, gió rung
Em không đi được, cậy cùng có anh
(hò Trà Vinh)

Một chàng trai bộc lộ nỗi nghi ngờ đối với bạn tình:

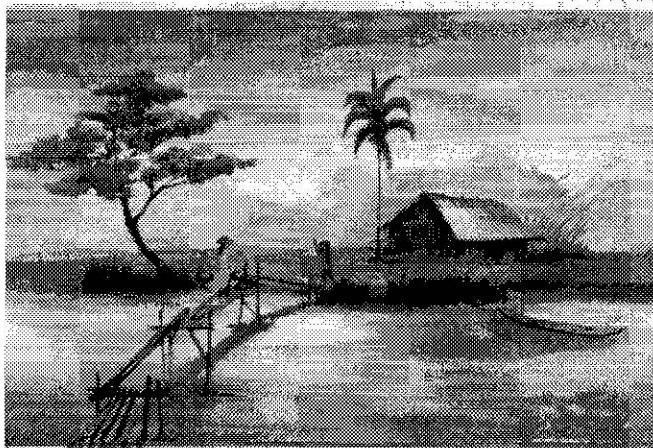
Cầu cao, ván yếu, con ngựa nhỏ xíu, nó chạy tú linh

Em đi đâu tắm tối một mình,
Hay là em có tư tình với ai?

(hò Kiên Giang)

Cây Cầu

Và đây là lời một cô gái chủ động bắc một cây cầu có mười hai tấm ván thật chắc để đợi người yêu. Con số 12 cũng là biểu trưng mười hai bến nước, cuộc đời mà cô gái sẽ chọn một bến nước trong, bến có anh:

Bên này sông em bắc cầu mười hai tấm ván
Bên kia sông, em lập cái quán hai tầng
Ba nơi đi nói không ưng
Bán buôn nuôi mẹ, cầm chừng đợi anh

(hò Sóc Trăng)

Chàng trai trong điệu hò Cần Thơ lại liên tưởng giữa “miếng ván con vòng” và tính “ham mê cờ bạc” của em để có một lời khuyên:

Bước lên cầu ván mỏng, miếng ván cong vòng

Thấy em mê cờ bạc, trong lòng hết thương
Nhưng nếu em là nhười anh ưng, anh cất công tìm kiếm, thì cầu gì anh cũng chẳng ngại:

Xa nhau anh muốn lại gần
Cầu không tay vịn, anh lân anh qua

(hò Bạc Liêu)

Cho dù “cầu ván đóng đinh” thật vững, nhưng nỗi đau, nỗi bức dọc của chàng trai nghèo xa xứ không tiềng cười vợ cứ ám ảnh:

Bước xuống cầu, cầu oằn, cầu oại
Bước xuống tàu, tàu chạy, tàu nghiêng
Em thương anh bóp bụng đứng phiền
Đợi anh về xứ kiêm tiềng cười em

(hò Long An)

Hai câu đầu của giọng hò đối nhau chan chát với cách ngắt nhịp ngắn 3/2/2 diễn tả một tâm trạng, một chí hướng của chàng trai. Thế mới biết sức mạnh của tình yêu!

Có khi lời nói của chàng mộc mạc thảng thốt, tuy có phần chút hồn dỗi:

Cầu cao, ván yếu, gió rung
Em thương anh thì thương đại, ngại ngùng
thì đừng thương

(hò Cà Mau)

Điệu “Lý qua cầu” cứ vãng vẳng khắp miền sông nước, trên ghe, trên xuồng. Các chàng trai, cô gái tỏ tình, giận hờn, nguyện ước, chia tay nhau bên những cây cầu. Con người Nam Bộ luôn mang trong mình chất “đông dâ”, “trọng nghĩa khinh tài”, vì thế trong điệu hò, họ khuyên nhau đừng vì “cầu danh vọng” mà “tham đó bỏ dăng”

Cầu nào cao bằng cầu danh vọng
Nghĩa nào trọng bằng nghĩa tào khang

(hò Đồng Tháp)

Nếu tình duyên trực trặc thì dù có đi qua cầu sắt vững chắc đến đâu, họ vẫn thấy không vững:

Anh đi qua cầu sắt
Anh nắm tay em thật chắc, miệng hỏi gắt
chung tình
Bướm xa bông tai nhuy, anh xa mình tại
ai?

Những cây cầu gắn bó thân thương với đời sống lam lũ của người dân lao động. Nó ẩn hiện lung linh trong tâm hồn của họ qua mỗi điệu hò, điệu lý, nó vang ngân mãi với sóng nước mênh mang và với muôn vạn nỗi lòng.

Thanh Toàn sưu tầm

